

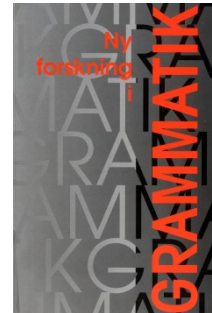
Ny Forskning i Grammatik

Titel: Futurum i det engelske tempussystem: WILL vs. BE *going to*

Forfatter: Carl Bache

Kilde: Ny Forskning i Grammatik 14, 2007, s. 29-50

URL: <http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/nfg/issue/archive>

© Forfatterne og Institut for Sprog og Kommunikation, Syddansk Universitet, 2007

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre numre af Ny Forskning i Grammatik (1993-2012) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Futurum i det engelske tempussystem:

WILL VS. BE *going to*¹

Carl Bache

1. Introduktion

I engelsk kan både *will* og *BE going to* efterfulgt af infinitiv bruges om fremtid:

- (1) Sandra **will leave** tomorrow.
- (2) Sandra **is going to leave** tomorrow.

I det første eksempel udtrykkes fremtiden af hjælpeverbet *will*, der ofte bruges med modal betydning, og som derfor traditionelt klassificeres som modalverbum. I det andet eksempel udtrykkes fremtiden ved hjælp af en fast perifrastisk form bestående af verbet *go* i progressiv form efterfulgt af *to*. Begge former adskiller sig således formelt fra morfologisk realiserede tempora, og begge udtrykker fremtidig betydning ved at give modtageren en instruks om at 'se frem i tid' ('look ahead'). De to former konkurrerer indbyrdes, men herudover konkurrerer de hver især med andre udtryk for fremtid, fx:

- (3) Sandra **leaves** tomorrow.
- (4) Sandra **is leaving** tomorrow.
- (5) Sandra **will be leaving** tomorrow.
- (6) Sandra **is to leave** tomorrow.
- (7) Sandra **is about to leave**.
- (8) Sandra **is on the point of leaving**.

1. Jeg vil gerne takke Hanne Bache, Niels Davidsen-Nielsen, Cindie Aaen Maagaard og Nina Nørgaard for nyttige kommentarer til denne artikel.

I eksempel (3) har vi en simpel præsens brugt om en fastlagt proces² i en fremtid der er eksplicit udtrykt gennem et adverbial (*tomorrow*). Simple præsens bruges endvidere meget hyppigt om fremtid i tids- og betingelsesledsætninger som pendant til *will* + infinitiv i hovedsætningen, som fx *When/If Sandra leaves, you will need a new reporter*. I eksempel (4) er der brugt en præsens progressiv om en nært forestående fremtidig proces der opfattes som værende i tæt sammenhæng med nutidig planlægning eller aktivitet. På trods af den lejlighedsvis anvendelse til at udtrykke fremtid kan hverken simpel præsens eller præsens progressiv gøre det ud for futurum i tempussystemet da de allerede formelt indgår i kategorien som præsensformer. Det isoleret set mest neutrale udtryk for fremtid finder vi i eksempel (5) med *will* + progressiv infinitiv. Leech (1987: 68) kalder denne udtryksforms fremtidsbetydning for "FUTURE-as-a-matter-of-course" og siger at den er "uncontaminated by factors of volition, plan, and intention". Men der er en snærende begrænsning der hindrer kårningen til central futurum i engelsk: *will* + progressiv infinitiv findes udelukkende med reference til fremtidige **dynamiske** processer (og det samme gælder i øvrigt præsens progressiv). Fremtidige statiske processer udtrykkes typisk med *will* + infinitiv (fx *We will know the truth tomorrow*).³ I de tre resterende eksempler er den fremtidige betydning tillagt et mere præciserende indhold: I (6) er der således tale om en forud bestemt, aftalt, påtvunget eller skæbne-betinget proces, og i (7) og (8) er der tale om en nært forestående proces. Traditionelt betragtes *BE* + infinitiv, *BE about to* + infinitiv og *BE on the point of* + præsens participium ikke som centrale medlemmer af tempussystemet, men som supplerende former.

I denne artikel vil jeg udelukkende beskæftige mig med nogle af forskellene mellem de to former der efter ovenstående udskilningsløb fremstår som de 'vigtigste' af de konkurrerende udtryk for fremtid, nemlig *WILL* og *BE going to*, og forsøge at afdække hvilken status disse udtryk har i tempussystemet: Er de medlemmer af den centrale tempuskategori eller henhører de til de supplerende særlige konstruktioner, ligesom (6), (7) og (8)? I den forbindelse vil også *would* blive inddraget som mulig

-
2. Betegnelsen 'proces' er her og fremover brugt i gængs systemisk funktionel forstand om hvilken som helst dynamisk eller statisk situation udtrykt ved hjælp af et verbal.
 3. I tidsledsætninger og lejlighedsvis i matrixsætninger bruges også simpel præsens (fx *Next week Jack is in London*).

tempusform. En diskussion af disse spørgsmål forudsætter en afklaret holdning til kategorier og deres medlemmer som metalingvistiske størrelser samt en nøje afvejning af deskriptive og forklaringsmæssige hensyn. Mit syn på kategorier, og metasprog i det hele taget, fremgår af Bache 1997 og 2002 og skal ikke nærmere behandles i denne artikel. Blot er det nødvendigt at minde om en enkelt pointe der danner baggrund for den videre analyse, nemlig at det ikke fremmer forståelsen for de verbale udtryksformer i engelsk at betragte dem som **monadiske**. En form er monadisk hvis den kan beskrives udtømmende med henvisning til blot en enkelt funktion, eller et enkelt semantisk domæne. Monadiske former er således et deskriptivt ideal der sjældent forefindes. Det er i hvert fald karakteristisk for de engelske verbalformer at en udtømmende beskrivelse af dem kræver inddragelse af to eller flere funktioner eller domæner. I et eksempel som:

(9) Jim **built** a small garden shed.

må en beskrivelse af *built* som minimum inddrage temporalitet (datid i modsætning til nutid, jf. *builds*), aktionalitet og aspektualitet (fremstilling af proces som en helhed, noget komplet, i modsætning til fremstilling af proces som forløb, noget ufuldstændigt, jf. *was building*), modalitet (stor grad af sikkerhed i modsætning til mulighed, jf. *may have built*) og diatese (proces med topikalisering af agens i modsætning til resultat, jf. *A small garden shed was built*). For hvert enkelt af disse faktorer står *built* i 'choice relation' til en anden form.

I en non-monadisk tilgang til verbalformerne i engelsk giver det ikke mening at diskutere om *will* + infinitiv (fx *will leave*) er temporal **eller** modal, for det er relevant at inddrage både temporalitet og modalitet (plus andre domæner) i beskrivelsen af denne udtryksform. Tilsvarende giver det ikke mening at forsøge at afgøre om præsens perfektum (fx *has left*) og præteritum progressiv (fx *was leaving*) er temporale **eller** aspektuelle, for begge domæner er af afgørende betydning for valget af disse former. Så når jeg i det følgende behandler 'tempusystemet' i engelsk, er der tale om non-monadiske former med komplekse kategoriale tilhørsforhold, men med et stærkt temporalt tilhørsforhold til hinanden der medfører at valget af den enkelte form blandt andet (men ofte ikke kun) afhænger af temporale modsætninger.

2. Analysens udgangspunkt

En række forskere har behandlet forskellen mellem *will* og BE *going to* efterfulgt af infinitiv, bl.a. Binnick 1971 og 1972, Haegeman 1989, Joos 1964, Leech 1987, Nicolle 1997, Palmer 1984, Quirk et al. 1985, Scmrecsanyi 2003 og Wekker 1976. De to former er tæt nok i betydning til at der er et meget stort overlap i anvendelsen af dem, og til at stilistiske, kontekstuelle og regionale faktorer får mulighed for at påvirke deres distribution. Således har Scmrecsanyi (2003) påvist at *will* og *shall*⁴ overordnet set er mere frekvente end BE *going to* (navnlig i skriftsproget), at BE *going to* er hyppigere i uformelt sprog end i formelt sprog, og at denne form også er hyppigere i amerikansk engelsk end i britisk engelsk (navnlig i uformel sprogbrug). Hertil kommer at en række mere specifikke faktorer påvirker valget mellem de to former. Eksempelvis øger negation den regionale forskel: BE *not going to* (fx *isn't going to*) er klart fremherskende i USA, mens *will not / won't* er helt dominerende i Storbritannien. I syntaktisk afhængige kontekster generelt, og mere specifikt i betingelsesledsætninger, er der en klar tendens til at vælge BE *going to*, mens der omvendt i syntaktisk uafhængige kontekster og betingelseshovedsætninger er præference for *will*. Endelig har Scmrecsanyi vist at også en sætnings længde og kompleksitet kan spille ind til fordel for BE *going to*.

Hvad angår de semantiske forskelle mellem de to former, hersker der en vis uenighed. Joos betragter BE *going to* som "a completely colorless 'future tense' way of speaking" (Joos 1964: 22), men han er så også amerikaner, mens Leech (1987: 57), der er englænder, betragter *will* som "the nearest approximation to a 'neutral' or 'colourless' future" – en vurdering der ikke helt overraskende gentages af Quirk et al. (1985: 213). Leech medgiver dog at BE *going to* ofte er "almost as close to a neutral 'future tense' as *will/shall*" (1987: 61). Hvor tæt de to former er på hinanden uden at være helt identiske fremgår af følgende eksempelpar:

(10a) They **will be** present at the reception.

(10b) They **are going to be** present at the reception.

4. I det følgende vil jeg undlade at komme ind på *shall*, der som variant af *will* i 1. person singularis og pluralis viger meget kraftigt for *will*, se Bache & Davidsen-Nielsen 1997: 291.

(11a) He **will give** her a very difficult time.

(11b) He **is going to give** her a very difficult time.

Som Bache (*under udarbejdelse*) anfører, giver begge former modtageren en instruks om at rette opmærksomheden fra det deiktiske udgangspunkt, nemlig taleøjeblikket, mod en fremtidig proces ('look ahead'). Men mens *BE going to* fremstiller denne fremtidige proces som noget der sker i naturlig forlængelse af nuet (fx som resultat af en nutidig plan eller som subjektets nuværende intention),⁵ så fremstiller *will* den fremtidige proces som den talendes nutidige forventning eller forudsigtelse, hvis visse betingelser opfyldes. Selv om begge former således angiver fremtiden med en bundethed til nutiden, er *BE going to* i en tættere relation hertil. Denne forskel kommer meget tydeligt til udtryk i eksempler som *She is going to have a baby / She will have a baby* (jf. Davidsen-Nielsen 1990: 119), hvor det første eksempel, men ikke det andet, angiver graviditet i taleøjeblikket.

Wekker (1976: 123ff.) fremlægger en detaljeret redegørelse for forskellene mellem de to former og kommer bl.a. ind på Binnicks (1971) påpegning af at der kan være noget ufuldstændigt over udsagn med *will*, hvorimod udsagn med *BE going to* uden problemer kan stå alene, sml.:

(12a) The rock **will fall**.

(12b) The rock **is going to fall**.

I a-eksemplet savner man en eksplicitering af hvilke forhold eller betingelser der skal opfyldes for at den fremtidige proces vil blive realiseret (fx *The rock'll fall if you pull the wedge out from under it*, jf. Wekker 1976: 127), mens b-eksemplet forudsætter at grundlaget for realiseringen af den fremtidige proces allerede er til stede i nuet.

Mit udgangspunkt for en drøftelse af de to formers status inden for det engelske tempussystem er herefter: a) de to former adskiller sig formelt fra morfologisk realiserede tempora; b) de fleste lingvister betragter

5. Det er det Leech kalder "FUTURE FULFILMENT OF THE PRESENT", der underinddeles i a) "future culmination of present intention" og b) "future culmination of present cause".

netop disse former som de mest brugte til at udtrykke fremtid; c) generelt formuleret profilerer de det semantiske domæne temporalitet på samme måde og indgår således i snævr konkurrence; d) det der motiverer valget af den ene frem for den anden, er ofte forholdsvis små semantiske nuancer og forskellige syntaktiske, stilistiske og regionale forhold.

3. Spørgsmålet om placering i det engelske tempussystem

Både *will* og BE *going to* har haft svært ved at blive integreret i det etablerede kategoriale samfund. Traditionelt er *will* lidt modstræbende blevet accepteret som en måde at udtrykke fremtid på, men er primært blevet betragtet som modalverbum og har derfor ikke opnået samme status som simpel præsens og simpel præteritum, der er morfologisk realiserede. Endvidere har der, både inden for lingvistikken og filosofien, været en heftig debat om hvorvidt fremtidig betydning er temporal eller modal, og om fremtidig betydning overhovedet kan undgå at være modal. Den absolut toneangivende traditionelle lingvist Otto Jespersen har sagt: "English has no real 'future tense'" (1931: 18.9(8)), en holdning der bl.a. er blevet støttet af Palmer 1984 og Quirk et al. 1985. En anden problematik i forbindelse med *will* er at den – på linie med modalverberne i øvrigt – har en 'datidsform', *would*, der betragtes som temporalt endnu mere marginal (sml. *may/might, can/could, shall/should*, hvor den afledte form ikke normalt udtrykker datid men et skærpet eller specialiseret modalt indhold). Dette skal jeg vende mere detaljeret tilbage til. Der har været undtagelser til den traditionelle holdning, bl.a. Wekker 1976 og Davidsen-Nielsen 1985, der fremlægger glimrende argumenter for anvendelsen af *will* som futurum, men uden at de eksplicit forholder sig til de beskrivelsesmæssige konsekvenser af de engelske verbalformers non-monadiske karakter. Samlet tegner der sig således et uafklaret billede af *will*'s status i tempussystemet. Men med en funktionel tilgang til 'choice relations' uden hang til positiv særbehandling af morfologisk realiserede former og med en eksplicit non-monadisk holdning til det sproglige inventar mener jeg at vejen er banet for en principiel afklaring af dette spørgsmål.

BE *going to* har med sin perifrastiske opbygning traditionelt lidt under samme fordom mod ikke-morfologisk realiserede former som *will* og er

ofte blevet henvist til den lille familie af særlige, idiomatiske udtryk for fremtid med BE *about to*, BE *on the point of* og BE *to*. Selv nyere lingvistisk behandling tøver med at klassificere BE *going to* som centralt medlem af tempuskategorien. Således skriver Haegeman (1989: 315):

One possible approach is to depart from Reichenbach's system and to treat all the constructions with *be going to* outside the tense system properly speaking and to treat it perhaps as some aspectual marker.

Wekker (1976: 13ff.) argumenterer for at "there is some syntactic-semantic evidence for claiming that the *will/shall* construction, not *be going to*, is the basic marker of futurity." (1976: 13). Og Scmrecsanyi (2003), der påviser den tætte forbindelse mellem *will* og BE *going to* og belyser de mange faktorer der påvirker det konkrete valg mellem dem, benævner BE *going to* som "semi-modal". Formen er formentlig opstået ved en grammatikaliseringsproces der har svækket GO som fuldverbum med konkret betydning og *to* som retningsangivende, som fx i *She was going to London*.

Inden for Systemisk Funktionel Grammatik (Halliday 1976; Halliday & Matthiessen 2004; Matthiessen 1983, 1984, 1996) betragtes både *will* og BE *going to* som medlemmer af tempussystemet, mens *would* er dømt ude. Modellen består af et simpelt grundsystem med tre valgmuligheder: nutid (*takes*), datid (*took*) og fremtid (*will take*). Det centrale såkaldte 'System I'⁶ omfatter 36 tempora, der opstår ved at afsenderen ikke blot kan nøjes med at vælge nutid, datid eller fremtid én gang, men gentagne gange og således kombinere de forskellige værdier på kryds og tværs, fx nutid + nutid (*is taking*), nutid + datid (*has taken*), nutid + datid + fremtid (*has been going to take*, osv.). Tempussystemet er således rekursivt. Det første (og potentielt eneste) valg kaldes primært, de øvrige valg kaldes sekundære. I nutid + datid (*has taken*) er nutid således primær tempus og datid sekundær tempus. At rekursiviteten ikke medfører et uendeligt antal tempora, skyldes at man opererer med

6. 'System I' består af alle finitte tempora der forefindes i ikke-projicerede sætninger, dvs. sætninger der ikke beskriver indholdet af tanke og tale (et eksempel på projektion er: *She said/believed that John liked chocolate*).

nogle “stop rules” der forhindrer visse kombinationer. Forskellen mellem *will* og *BE going to* i denne model er at *will* er en **primær fremtid** og at *BE going to* er en **sekundær fremtid**, altså en fremtid der vælges **efter** at der allerede er foretaget mindst ét valg fra grundsystemet. På linie med den sekundære fremtid er der også en sekundær datid (realiseret af en form af *HAVE* efterfulgt af perfektum participium) og en sekundær nutid (realiseret af en form af *BE* efterfulgt af præsens participium). Hallidays model er præget af funktionel frihed fra den traditionelle særstatus der tillægges morfologiske realisationer, og af ønsket om at have en rummelig tempuskategori der overflødiggør anvendelsen af andre kategorier som aspekt og fase, der ofte er brugt til beskrivelse af henholdsvis de progressive former og perfektumsformerne.⁷

Som alternativ til Halliday og Matthiessens model til beskrivelse af tempus i engelsk finder vi Harders funktionelle instruktionssemantiske beskrivelse af tempussystemet. Ligesom Halliday og Matthiessen opfatter Harder tempus som en seriel kategori der indebærer en række indbyrdes relaterede valgmuligheder. Men modsat den systemiske tilgang består Harders model af tre udtrykssyntaktiske valg i tæt samhørighed med den temporale indholdssyntaks. De tre valg er:

present/past (\pm future (\pm perfect))

Som det fremgår af notationen, har et valg skopus over eftersølgende valg. Denne model omfatter 8 tempora (present, past, present future, present perfect, present future perfect, past future, past perfect og past future perfect). Valg af {present} og {past} realiseres som bekendt morfologisk (*laugh(s)*) vs. *laughed*; *break(s)* vs. *broke*) og {+perfect} realiseres ved en form af *HAVE* efterfulgt af perfektum participium (*has/have/had laughed*; *has/have/had broken*). Det for denne artikel mest interessante er hvorledes {+future} realiseres. Harder inddrager her *will* som realisation af {present (+future)} (*will laugh*; *will break*) og *would* som realisation af {past (+future)} (*would laugh*; *would break*). Vælges {+perfect} efter {+future} bliver realisationen: *will/would have* efterfulgt af perfektum participium: *will/would have laughed*; *will/would have broken*). Harder tildeler

7. Detajleret kritik af Halliday og Matthiessens tilgang til tempus i engelsk forefindes i Bache 2004, 2005 og *under udarbejdelse*.

således ikke BE *going to* en plads i det centrale tempussystem. Omvendt inddrager han centralt *would* som en past future udtryksform.

Efterfølgende er Harders model blevet modificeret og udvidet med {±progressive} i Bache & Davidsen-Nielsen 1997, Bache 2000; 2004 og *under udarbejdelse*, således at den serielle række af valg ser således ud:

±past (±future (±perfect (±progressive)))

I denne tilretning af Harders model er realisationen af {+future} bevaret, og {+progressive} realiseres ved en form af BE efterfulgt af præsens participium. Kategorien omfatter herefter 16 tempora. Bache & Davidsen-Nielsen argumenterer på et formelt grundlag for at BE *going to* "has not become fully grammaticalized and can therefore only be classified as a semi-auxiliary" (1997: 292) – et synspunkt der dog næppe vinder tilslutning i en ren funktionel-lingvistisk sammenhæng. BE *going to* bliver således betragtet som en nyttig suppleringsform, men uden egentligt medlemskab af den centrale tempuskategori.

Mens der således er enighed mellem systemlingvisterne, Harder og Bache & Davidsen-Nielsen med hensyn til inddragelse af *will*, er der vidt forskellige opfattelser af hvilken status *would* og BE *going to* bør tillægges i det centrale tempussystem. I resten af denne artikel skal jeg fremlægge en række argumenter for at *would* – på trods af visse anvendelsesmæssige begrænsninger – bør have plads i det centrale system, og for at BE *going to* bør nøjes med at være en suppleringsform med særlige beføjelser. Denne argumentation vil bygge på såvel principielle betragtninger som empiri.

4. Hvorfor er det problematisk at indlemme BE *going to*?

Enhver beskrivelse af det engelske tempussystem må nødvendigvis forholde sig til både udtryk og indhold. Der kan være forskellige holdninger til om man skal tage udgangspunkt i formerne og forsøge at indkredse deres indhold ('fra udtryk til indhold'), eller om man skal udrede de forskellige muligheder for at udtrykke relevante betydninger ('fra indhold til udtryk'). Selv i den mest funktionalistisk orienterede tilgang til emnet, skal udtrykssiden naturligvis inddrages helt centralt.

Endvidere gælder det at nogle udtryk placerer sig mere centralt end andre i beskrivelsen (ved fx at blive anvendt hyppigt til at udtrykke relevante betydninger) og således kandiderer til at udgøre en central kategori, eller et centralt system. Det er formentlig ud fra den tankegang at Halliday og Matthiessen opstiller deres rekursive system med tre primære realisationer og tre sekundære realisationer, der muliggør 36 tempusformer i det centrale 'System I'. Der udvises her en vilje til at sammenkæde udtryk og indhold, og til at operere med et egentligt tempussystem med en afgrænsning på udtryksiden. Men mens *will* og *BE going to* er med i det gode selskab, er *would* sat uden for.

BE going to er ikke blot med i 'System I', men udgør en meget vigtig del, som påvist i Bache 2005. *BE going to* er med i hele 24 af de 36 tempora (fx *had been going to be taking*) og er dermed den næstmest anvendte tempusmarkør i Hallidays centrale system (kun overgået af 'secondary past', der ligeledes indgår i 24 tempora, men med to indplaceringer i 6 af dem, fx *has been going to have been taking*, hvorved den kommer op på i alt 30 indplaceringer). Det fremgår endvidere af Bache 2005 at der i de to store korpora, The British National Corpus og WordbanksOnline, på i alt ca. 157.000.000 ord, kun hyppigt findes eksempler på *BE going to* i de helt minimale konstruktioner med simpel præsens eller præteritum af *BE* (fx *is going to take*, *was going to take*). Hele 16 af de 36 tempora i 'System I' er ikke-eksisterende i de to korpora, og samtlige 16 indeholder *BE going to*. Det drejer sig eksempelvis om konstruktioner af følgende type:

has been going to have taken
will be going to have been taking
had been going to have been taking
will have been going to have been taking

Herudover er der kun meget sjældent eksempler af følgende type:

will be going to take
has been going to take
had been going to take
is going to have taken
is going to be taking
was going to be taking

Disse konstruktionstyper med BE *going to* udgør 6 af de 7 tempora i 'System I' der må betegnes som yderst sjældne (se Bache 2005).

Empirisk set er BE *going to* således en ganske stor belastning for 'System I'. Resultatet af at BE *going to* inddrages i dette system på en regelret måde, er en dramatisk overgenerering af tempora i forhold til egentlig sprogbrug.

Hvad angår de semantiske forhold, er forskellen mellem BE *going to* og *will* nok ofte for lille til at man kan argumentere for henholdsvis inklusion og eksklusion i forhold til det centrale tempussystem. Både BE *going to* og *will* kan indeholde større eller mindre grad af modalt indhold, afhængigt af kontekst; og spørgsmålet om hvilken af de to der potentielt er mest neutral eller ren, afhænger som vi har set, i vid udstrækning af om vi taler om britisk engelsk (*will*) eller amerikansk engelsk (BE *going to*). Men inden vi kommer ind på *would's* anvendelsesmæssige begrænsninger, er det interessant at notere sig at den ene af de to frekvente anvendelser af BE *going to*, nemlig datidsformen *was/were going to*, ofte bruges når den i fortiden fremtidige proces opfattes som noget der ikke nødvendigvis vil blive realiseret:

- (13) They **were going to be** present at the reception (but didn't make it).
- (14) She **was going to kiss** him (but then his girlfriend barged in).

I disse eksempler 'kalder' *was/were going to* næsten på et *but* Som 'past future' kan *was/were going to* således have en negativ orientering mod realiseringen af den fremtidige proces: Formen egner derfor sig ikke ubetinget godt til den primære opgave for en 'past future', nemlig at angive en proces der er fremtidig i forhold til en fortidig forankring.

5. Grunde til at indlemme *would*

Som det ofte anføres i beskrivelser af det engelske tempussystem, har *would* et tilsvarende problem, nemlig at det næsten aldrig bruges i almindelig daglig tale om en proces der er fremtidig i forhold til en fortidig forankring, og det er som regel det der har ledt til formens diskvalifikation som medlem af tempussystemet. *Would* kan til gengæld

bruges narrativt med instruks til modtageren om at 'se frem' til en senere proces i et narrativt handlingsforløb end den proces man er nået til (som typisk udtrykkes med *past*). Quirk et al. (1985: 218) betegner denne anvendelse af *would* som "rare" og henlægger den til "literary narrative style". Leech (1987: 108-9) supplerer med at sige at 'back-shifted' eller 'reported past future' er "many times more common than the direct future-in-the-past *would*". Quirk et al. (1985: 218) noterer dog omvendt at *would* sammen med *BE to* er de eneste udtryk der "can be considered genuine expressions of future-in-the-past meaning, in that they alone can be understood to guarantee the fulfilment of the happening in question", og *would* scorer således vigtige point i forhold til *BE going to*. Følgende eksempel fra en avisreportage er interessant i diskussionen om *would's* anvendelse som *past future*:

(15) As I left, [the ex-king] said he would see me at the prize giving the following night.

See him I certainly would. A frisson of excitement ran through the waterfront that afternoon when it was realised that the ex-King was part of the winning crew of the Tilos-Symi leg and would be called up to the stage by the Minister of the Aegean, Aristoteles Pavilides. (Journalist writing in *The Symi Visitor*, Issue 97, September 2005, p. 2).

Der er her to tilfælde af 'back-shifted' *past future would* (*he would see me ...*, *would be called up*), men det fremhævede eksempel synes brugt som normal *past future* (om end måske som ekko af en 'back-shifted' form).

Jeg mener at der samlet er en række forhold i forbindelse med anvendelsen af *would* der gør det attraktivt, trods begrænsningerne, at indlemme formen som medlem af det centrale tempussystem som foreslået i Harder 1996, Bache & Davidsen-Nielsen 1997 og Bache 2000, 2005.

5.1. Beskrivelsesmæssig adækvathed i forhold til sprogbrug

Som udgangspunkt er det værd at notere sig at hvis *would* integreres serielt som realisation af et primært valg af {+past} og et sekundært valg af {+future} i et non-rekursivt tempussystem, som anvist ovenfor, medfører dette ikke en automatisk overgenerering af tempora og belaster

således ikke den samlede tempusbeskrivelses adækvathed i forhold til egentlig sprogbrug. Af de 16 former i Bache & Davidsen-Nielsens system er de 14 meget frekvente i de to korpora jeg har undersøgt, og kun to er forholdsvis sjældne, nemlig present future perfect progressive (fx *will have been taking*) og past future perfect progressive (fx *would have been taking*) med henholdsvis 46 og 161 forekomster i de to korpora (jf. Bache 2005: 22). Det deskriptive fokus vil med denne model således kunne lægges funktionelt på faktorer der betinger de valg sprogbrugeren rent faktisk foretager, herunder dem som leder til *would* som realisation, snarere end på en række potentielle udtryksformer som aldrig eller sjældent anvendes.

5.2. Den narrative anvendelse af past future

Typisk bygges en fremstilling af et handlingsforløb op ved at der skabes et slags narrativt deiktisk zero: 'det sted man til enhver tid er kommet til i handlingsforløbet'. Dette zero bevæger sig potentielt fremad med hver ny proces, men kan også være udgangspunkt for nedslag andetsteds i fortællingen. Til opbygningen af handlingsforløbet anvendes på engelsk past som stilistisk helt umarkeret tempusform, og til reference til en tidligere proces anvendes past perfect:

- (16) Harper **paced** for several seconds around the wide table on which *sat* a scale model of the PODS satellite – a cylindrical prism with multiple antennae and lenses behind reflective shields. Gabrielle **sat** down, her dark eyes watching, waiting. The nausea in Harper's gut **reminded** him of how he **had felt** during the infamous press conference. He'd **put** on a lousy show that night, and everyone **had questioned** him about it. (Dan Brown, *Deception Point*, Pocket Books, 377-8; mine fremhævelser).

Som nævnt ovenfor kan past future *would* anvendes narrativt til omvendt at pege frem til et senere punkt i en fremstilling:

- (17) At sixteen, Eddie O'Hare was suspended somewhere between childhood and adulthood. In Eddie's opinion, there was no better beginning to *any* story that the first sentence of *The Mouse Crawling Between the Walls*: "Tom woke up, but Tim did not." In Ruth Cole's life as a writer – and she **would be** a better writer than her father,

in any way – she **would** always **envy** that sentence. And she **would** never **forget** the first time she heard it, which was long before she knew it was the first sentence of a famous book. (John Irving, *A Widow for One Year*, Ballatine Books, 13-14; mine fremhævelser).

- (18) As for Eddie's favorite book by Ted Cole, he removed it from his duffel bag and read it once more before the ferry landed. The story of *The Door in the Floor* **would** never **be** a favorite of Ruth's; her father had not told it to her, and it **would be** a few years before Ruth was old enough to read it for herself. She **would hate** it. (John Irving, *A Widow for One Year*, Ballatine Books, 47; mine fremhævelser).

Denne anvendelse af past future siges som sagt ofte at være "rare", men som det fremgår af ovenstående beskedne udpluk af et ret stort antal i blot en enkelt roman, er den ingenlunde påfaldende eller usædvanlig. Den er heller ikke begrænset til fiktion, men forefindes også faktisk brugt i historiske fremstillinger uden særligt formelt præg:

- (19) Easter Island's little civilization was one of the last to develop independently. The earliest of all was Sumer, in what is now southern Iraq. The Sumerians, whose own ethnic and linguistic stock is unclear, set a pattern that Semitic cultures and others in the Old World **would follow**. They came to exemplify both the best and worst of the civilized life ... (Ronald Wright, *A Short History of Progress*, The Text Publishing Company, 65; mine fremhævelser).

Som Quirk et al. anfører (1985: 218), udtrykker *would* en meget ren fremtidsbetydning idet den fremtidige proces altid bliver realiseret.⁸

Endelig skal det bemærkes at den narrative brug af past future har en parallel **present future** i tekster der helt eller delvis holdes i præsens:

8. Wekkers formodning om at past future *would* betyder 'was destined to' og således ikke er en ren past future (1976: 15) må skyldes datamæssig begrænsning til eksempler som *Twenty years later, Dick Whittington would be the richest man in London* (fra Leech 1971: 48). Grundlaget for at bruge den narrative past future synes blot at være at afsenderen er bekendt med det videre forløb og således kan inddrage modtageren i et 'look ahead'.

- (20) What is happening upstairs is something Howard **will hear** about later. (Malcolm Bradbury, *The History Man*, Arrow 93; mine fremhævelser).
- (21) ‘Do you like gardening?’ John Law asks, the unforeseen question catching her by surprise. She shrugs automatically.
‘I like gardens.’
He laughs, perhaps at her expense, but not as if the joke is unkind. Later she **will regret** not having laughed with him. ‘Not quite the same thing.’ (Tobias Hill, *The Cryptographer*, Faber and Faber, 45; mine fremhævelser).

Halliday og Matthiessen, der jo udelukker past future med *would*, accepterer uden videre sådanne parallelle udtryk som centralt temporale.

For mig at se, kræver en udelukkelse af past future *would* fra det centrale tempussystem en genre-betinget begrænsning af det sprog ens sprogbeskrivelse skal dække, hvilket ville være en højst ikke-funktionel tilgang til data.

5.3. Past future i projektion

Som anerkendt i mange tempusbeskrivelser forefindes past future med *would* i eksplicit eller implicit projektion (fx indirekte tale):

- (22) There **will be** another meeting soon
→ The dean said there **would be** another meeting soon
- (23) My commanding officer **will regard** that as cowardice
→ Peter said that his commanding officer **would regard** that as cowardice

Som det fremgår af disse eksempler er past future et resultat af hel neutral projektion af present future-verbaler. Past future forholder sig således til present future på samme måde som fx past til present, eller past perfect til past:

- (24) There is something wrong with Harry.
→ The dean said there **was** something wrong with Harry.

- (25) My commanding officer **sent** my best friend home.
 → Peter said that his commanding officer **had sent** his best friend home.

Det er deskriptivt formålstjenligt at beskrive tempusbrug i projektion som en mekanisme hvor projektion af én central tempus muliggør valget af en anden central tempus. I Halliday og Matthiessens model er dette hensigten med deres såkaldte 'System II', der siges at omfatte de tempora fra 'System I' der også forefindes i projektion. Men udelukkelsen af past future med *would* medfører en forpligtelse til at redegøre særskilt for en lang række tilfælde af neutral projektion af *will* (der jo anerkendes som central tempus). Omvendt muliggør en accept af past future *would* at valget af verbalform i projektion kan beskrives som en **kategori-intern** mekanisme, nemlig 'back-shifting' af {-past} til {+past} (uanset efterfølgende valg i systemet) og af {+past} til {+past (+perfect)} (jf. Bache & Davidsen-Nielsen 1997: 312f.).

5.4. Past future i betingelsessætninger

I såvel narrative tekster som projektion mere generelt ser vi tempusformer brugt med afvigende eller afledt funktion i forhold til en 'normal' anvendelse. Man kan anskue disse særlige tilfælde som **tekstuelle makrofunktioner** hvor det centrale tempusystem optræder som en nyttig kilde af former ('ressource') til dækning af de kommunikative behov. Det at stille betingelser er endnu en sådan tekstuel makrofunktion der naturligt rekrutterer tempora:

- (26) If you **close** the door, I **will tell** you my innermost secret.

Her anvendes present til at udtrykke betingelsen i betingelsesledsætningen, mens der – naturligt nok – bruges present future til den fremtidige handling som en opfyldelse af betingelsen vil udløse. Begge verbalformer har et fremtidigt indhold ('aheadness') (betingelsesledsætninger er formelt beslægtet med tidsledsætninger på det punkt; jf. *When you close the door, I will tell you my innermost secret*). Det kan formuleres på den måde at present sammenholdt med betingelsesmarkøren konjunktionen *if* i ledsætningen i grove træk svarer til present future i matrixsætningen, men der er et indbyrdes temporalt og kausalt forhold mellem de to processer: Den fremtidige proces i ledsætningen går forud for, og ud-

virker, den proces der udtrykkes i matrix. De to former udgør således et særligt par til udtryk for betingelser ('conditional pair').

Hvis tempus i betingelsesledsætningen ændres til past, men uden reference til fortid,⁹ udløser dette past future i matrix:

(27) If she **asked** him, he **would be** angry.

Her udgøres det særlige par af past og past future. Ligesom parret present + present future udtrykker dette par 'aheadness', men har herudover hypotetisk betydning med stærkere orientering mod ikke-realisation end mod realisation af processerne. Endelig kan tempus i betingelsesledsætningen ændres til past perfect, hvilket udløser past future perfect i matrix:

(28) If you **had told** them the truth, they **would all have rushed** out.

Igen ser vi regelmæssig pardannelse, men denne gang uden en instruks om at se frem i tid. Referencen er til fortiden ('world-before-now'), men med ikke-realisation af processerne ('counterfactuality'). De tre par optræder således:

conditional marker + present	⇒	present future
conditional marker + past	⇒	past future
conditional marker + past perfect	⇒	past future perfect

I en vis forstand er der tale om den omvendte forskydning af den der sker i forbindelse med projektion ('back-shifting'), altså en slags 'forward-shifting' idet {+future} fast tillægges det første valg i systemet ({-past} eller {+past}) og er modtagelig for senere valg (fx {+perfect}).

Ulempen ved at udelukke *would* fra tempussystemet, som Halliday og Matthiessen gør det, er at 'forward-shifting' i forbindelse med betingelsesledsætninger er en mekanisme der kun engang imellem vedrører tempus-

9. Der findes naturligvis betingelsesledsætninger hvor past har fortidig reference, fx *If you really saved her you deserve a medal*, men dette er uden betydning for min argumentation her.

kategorien (nemlig verbalformen i alle tre ledsætninger, men kun den tilsvarende verbalform i første pars matrix). Hvis man accepterer *would*, kan 'forward-shifting' beskrives udelt som et kategori-internt anliggende.

6. BE *going to* som afledt form

Afslutningsvis vil jeg fremføre et argument for den foreslåede organisering af det centrale tempussystem uden BE *going to* der vedrører selve denne forms opbygning. Meget atomistisk kan man sige at konstruktionen består af en finit form af BE + *going* + *to* + infinitiv, hvorefter kun den finitte form af BE og infinitiven varierer morfosyntaktisk. Den overordnede konstruktions realisationspotentiale er bestemt af de mulige kombinationer af disse to variabelers realisationer. Når vi kigger nærmere på disse realisationer, kommer vi frem til et interessant resultat. For BE's vedkommende, følger realisationerne kombinationerne af tre af de fire valgmuligheder der ligger i den foreslåede organisering af det centrale tempussystem, nemlig {±past}, {±future} og {±perfect}, hvilket giver i alt 8 varianter: fx *is/was going to take*, *will/would be going to take*, *has/had been going to take*, *will/would have been going to take*. Men {±progressive} indgår ikke i det relevante sæt af valgmuligheder. Hvorfor ikke? Fordi der allerede er valgt {+progressive} for den konstruktion som BE indgår i med *going*. Vi kan således ikke sige **She was being going to make a speech* eller **They had been being going to swim across the river*. Med andre ord: Den finitte form af BE er styret af de **relevante** dele af det foreslåede system.

Vender vi os nu mod infinitiven, så viser det sig at alle de fire infinitiver der i øvrigt forekommer i engelsk, i princippet kan indgå i konstruktionen. De fire infinitiver er:

1.	the simple infinitive	(to) laugh
2.	the perfect infinitive	(to) have loved
3.	the progressive infinitive	(to) be running
4.	the perfect progressive infinitive	(to) have been singing

Disse infinitiver har en række anvendelser, som det fremgår af følgende eksempler: *She wanted him to laugh*, *Better to have loved and lost, than to have never loved at all*, *It is madness to be running the company like this*, *For her to have been singing in front of that crowd must have been a gruelling experience*.

Og så kan de som sagt alle indgå som komplement i konstruktionen BE *going to*. Vi kan således sige *was going to laugh*, og (med en vis velvilje over for Halliday og Matthiessen) kan vi også sige fx *was going to have loved*, *was going to be running* og *was going to have been singing*, etc.

De fire varianter af infinitiven kan beskrives som de mulige realisationer af to valgmuligheder {±perfect} og {±progressive}, der begge indgår i det foreslåede centrale system. Hvorfor lige de to valgmuligheder? Jo, fordi det netop er de to valgmuligheder i tempussystemet der mere generelt er relevante for non-finite former. Med andre ord: Konstruktioner med BE *going to* beskrives simplere og mere dækkende i Bache & Davidsen-Nielsens tempussystem end i Halliday & Matthiessens rekursive tempussystem. Vi kan konkludere at BE *going to* ikke blot er morfologisk tungere og således ikonisk mere markant end alle øvrige kandidater til det centrale tempussystem, men også produktionsmæssigt mere kompleks idet sprogbrugeren skal foretage (et eller flere) valg ad to omgange og ikke kun ad én, som ved de øvrige former.

Som påvist i Bache 2005 er mange af de i alt 32 potentielle former af BE *going to* + infinitiv sjældne eller ikke-eksisterende i de to korpora jeg har undersøgt. Blandt andet omfatter de 16 ikke-eksisterende tempora og 6 af de 7 meget sjældne i Halliday og Matthiessens centrale tempussystem. Herudover er der for fuldstændighedens skyld formerne *would be going to* og *would have been going to* efterfulgt af de forskellige infinitiver (altså former af BE *going to* som Halliday og Matthiessen ikke inkluderer i deres system og derfor er tvunget til at beskrive på anden vis). Men uanset diskrepansen mellem potentiel og egentlige sprogbrug, så er konklusionen at enhver potentiel realisation af denne konstruktion kan beskrives som naturligt afledt af det foreslåede alternativ til Halliday & Matthiessens model, idet begge de to variable elementer realiseres ved at foretage de relevante valg i dette system, og begge sæt af relevante valg er generelt motiverede og ikke blot ad hoc opstillet til beskrivelsen af konstruktionen.

7. Konklusion

Med udgangspunkt i faglitteraturens forholdsvis grundige beskrivelse af både *will* og BE *going to*, og forskellene mellem dem, har jeg med mit

indlæg argumenteret for at present future *will* og past future *would*, men ikke konkurrerende realisationer af BE *going to*, bør opfattes som integrerede i det centrale tempussystem i engelsk. Hermed gør jeg op med Halliday og Matthiessens tempusbeskrivelse, der omfatter *will* og BE *going to*, men ikke *would*. *Will* og *would* realiserer i den foreslåede alternative beskrivelse de to mulige realisationer af at vælge {+future} i det andet valg i en serie af fire valg ((±past (±future (±perfect (± progressive))))). Disse fire valg udgør tilsammen et system af non-monadiske former med komplekse kategoriale tilhørsforhold, men med et stærkt temporalt tilhørsforhold til hinanden der medfører at valget af den enkelte form blandt andet, men ofte ikke kun, afhænger af temporale modsætninger.

Den foreslåede integration af *would* har flere deskriptive fordele. Det muliggør en naturlig beskrivelse af de ikke helt usædvanlige tilfælde af *would* brugt om 'aheadness' i narrative kontekster og historiske betingelser og giver således tempuskategorien en bredere genremæssig applikation. Samtidig tillader integrationen af *would* at 'back-shifting' af former i forbindelse med projektion kan forklares som et kategori-internt anliggende, idet *would* fungerer som neutral projektion af present future *will* på samme måde som fx. past og past perfect fungerer som neutrale projektioner af henholdsvis present og past. For det tredje kan den typiske 'pardannelse' i visse betingelsessætninger (present + future; past + past future og past perfect + past future perfect) kun beskrives som et kategori-internt fænomen hvis *would* er integreret i systemet.

BE *going to* er et meget brugt og derfor vigtigt udtryk for fremtid i engelsk. Men dets mange potentielle realisationer er i egentlig sprogbrug mest begrænset til de helt simple hvor formen ofte udtrykker forholdsvis små nuanceforskelle i forhold til *will* i present future og på et vigtigt punkt supplerer *would* ved at kunne udtrykke past future i daglig, ikke-narrativ sprogbrug (om end med en vis orientering mod ikke-realisation af processen). Formen skal derfor indgå i enhver beskrivelse af tempus i engelsk, men bør betragtes som en suppleringsform. Denne tilgang støttes af formens formelle opbygning, der bedst beskrives ved hjælp af de relevante dele af det foreslåede centrale system. BE *going to* er således en afledt form.

Henvisninger:

- Bache, C. (1997). *The Study of Aspect, Tense and Action: Towards a Theory of the Semantics of Grammatical Categories*, 2nd revised edition. Frankfurt am Main, Berlin, Bern, New York, Paris & Wien: Peter Lang.
- Bache, C. (2000). *Essentials of Mastering English*. Berlin & New York: Mouton de Gruyter.
- Bache, C. (2002). On Categories in Linguistics, *Acta Linguistica Hafniensia* 34, 71-105.
- Bache, C. (2004). Tempus i Systemisk Funktionel Lingvistik: En kritisk gennemgang, i B. L. Jensen, I. Korzen & H. H. Müller (red.) *Ny Forskning i Grammatik* 11, Odense: Syddansk Universitetsforlag, 7-27.
- Bache, C. (2005). En empirisk undersøgelse af Hallidays tempuskategori, i K. Boye et al. (red.) *Ny Forskning i Grammatik* 12, Odense: Syddansk Universitetsforlag, 7-26.
- Bache, C. (*under udarbejdelse*). Tense and Aspect in Systemic Functional Linguistics.
- Bache, C. & N. Davidsen-Nielsen (1997). *Mastering English Grammar*. Berlin & New York: Mouton de Gruyter.
- Binnick, R. I. (1971). *Will and Be Going To*. *Papers from the Seventh Regional Meeting*, Chicago Linguistic Society, 40-51.
- Binnick, R. I. (1972). *Will and Be Going To II*. *Papers from the Eighth Regional Meeting*, Chicago Linguistic Society, 40-51
- Close, R. A. (1988). The Future in English, i W.-D. Bald (red.) *Kernprobleme der englischen Grammatik*, Berlin: Langenscheidt-Longman, 51-66.
- Davidsen-Nielsen, N. (1985). Has English a Future, *Acta Linguistica Hafniensia* 21, 5-20.
- Davidsen-Nielsen, N. (1990). *Tense and Mood in English: a Comparison with Danish*. Berlin & New York: Mouton de Gruyter.
- Haegeman, L. (1989). *Be going to and will: a pragmatic account*, *Journal of Linguistics* 25, 291-317.
- Halliday, M. A. K. (1976). The English Verbal Group, i G. R. Kress (red.) *System and Function in Language*, London: Oxford University Press, 136-158.
- Halliday, M. A. K. & C. M. I. M. Matthiessen (2004). *An Introduction to Functional Grammar (Third Edition)*. London, New York, Sydney & Auckland: Edward Arnold.
- Harder, P. (1996). *Functional Semantics. A Theory of Meaning, Structure and Tense in English*. Berlin & New York: Mouton de Gruyter.

- Jespersen, O. (1931). *A Modern English Grammar on Historical Principles. Part IV: Syntax. Third volume: Time and Tense*. London: Allen & Unwin.
- Joos, M. (1964). *The English Verb: Form and Meanings*. Madison, Wisconsin: The University of Wisconsin Press.
- Leech, G. N. (1987). *Meaning and the English Verb (Second edition)*. Longman.
- Matthiessen, C. M. I. M. (1983). Choosing Primary Tense in English, *Studies in Language* 7(3), 369-429.
- Matthiessen, C. M. I. M. (1984). *Choosing Tense in English*. Information Sciences Institute Research Report, ISI/RR-84-143, University of Southern California.
- Matthiessen, C. M. I. M. (1996). Tense in English Seen through Systemic-Functional Theory, in M. Berry et al. (red.) *Meaning and Form: Systemic Functional Interpretations III*, Norwood, New Jersey: Ablex Publishing Corporation, 431-497.
- Nicolle, S. (1997). A relevance-theoretic account of *be going to*, *Journal of Linguistics* 33, 355-377.
- Palmer, F. R. (1984). *Grammar*. Pelican Books.
- Quirk, R. et al. (1985). *A Comprehensive Grammar of the English Language*. London: Longman.
- Reichenbach, H. (1947). *Elements of Symbolic Logic*. London: Macmillan.
- Szmrecsanyi, B. (2003). BE GOING TO VERSUS WILL/SHALL, *Journal of English Linguistics* 31, 295-323.
- Wekker, H. C. (1976). *The Expression of Future Time in Contemporary British English*. Amsterdam, New York & Oxford: North-Holland.